
Ocene in poročila

Die Protokolle des österreichischen Ministerrates (1848-1867), Abteilung VI, Ministerium Belcredi 29.7. 1865 - 6.2. 1867. Wien 1971 (prvi zvezek do 26.3. 1866), 351 str., 1973 (2. zvezek 8.3. 1866-6.2. 1867), 478 str.

Potem ko je leta 1970 izšel uvodni zvezek izpod peresa Helmuta Rumplerja, v katerem je opredelil pomen in edicijski načrt tega pomembnega hevrističnega dejanja avstrijske zgodovinske vede za področje novejšo zgodovino, sta v kratkem zaporedju dveh let, 1971 in 1973, izšla prva dva zvezka, ki ju je oba pripravil za tisk Horst Brettner-Messler, dva obširna uvoda pa je prispeval Friedrich Engel-Janosi. Ni sicer jasno, zakaj sta prva izšla zvezka zadnjega, šestega razdelka začete serije. Vsekakor je z obema zvezkoma to edina zaključena vlada; izdajanje protokolov vseh ostalih vlad je v teku ali pa se sploh še ni začelo.

Belcredijeva vlada ni najmanj pomembna in je zdržala relativno dolgo. Razdelitev pričujočega dela v dva zvezka je pogojena z dvema različnima obdobjema vladavine grofa Richarda Belcredija. V prvem, ki mu je posvečen prvi zvezek, se je vlada bolj kot zunanji politiki posvečala preureditvi države po padcu Schmerlingovega sistema, novonastalemu ustavnemu položaju, opredeljevanju razmerja z Ogrsko, še posebej njenemu položaju v okviru skupne države in pa položaju Hrvaške, Slavonije in Transilvanije do Ogrske posebej. V tem času so bila zelo važna tudi gospodarska vprašanja, saj so bile državne finance v zelo slabem stanju. Vlada si je spet prizadevala, da bi več vlagala v izgradnjo železnic in prometa nasploh in je kar 15 od 56 vladnih sej namenila prav temu vprašanju. Kljub temu, da je Belcrediju manjkalo večje poznavanje ekonomskih vprašanj, ki ga kot tipičnega predstavnika aristokracije tedanje dobe in veleposestnika ni tako zelo privlačilo, lahko vidimo, da si je bil svest pomena gospodarskega razvoja monarhije in je čutil potrebe po razvoju države, ki je precej zaostajala za kapitalistično razvitimi državami zahodne Evrope. Njegovo vladanje je prevevalo prepričanje, ki ga je sam izrazil že v svojem programskem govoru in ki je temeljilo na prepričanju, da je treba državne finance urediti z drastičnimi varčevalnimi ukrepi, pri čemer pa se je tudi zavedal, da je davčna politika že dosegla tisto skrajno mejo, ki jo je prebivalstvo še moglo zdržati. Ta temeljni problem je Belcredijeva vlada skušala reševati, pa ga zaradi vojne ni mogla zadovoljivo udejaniti. Omeniti je tudi, da je bil sam Belcredi po političnem prepričanju manj nemško nacionalen kot njegov osebni prijatelj in zunanji minister v njegovem kabinetu grof Mensdorff-Pouilly, ni bil pa tudi bolj pročeški, od koder je izhajal, pač pa je razmišljal tipično avstrijsko. O odnosih s cesarjem, ki je bil v tem času povsem okupiran z zunanjo politiko in posebej nemškim vprašanjem, moremo iz protokolov manj sklepati kot pa iz različnih memoarskih

in drugih dokumentov. Zlasti spomine in dnevnike so tedanji avstrijski državniki kar radi pisali.

Zapisniki vladnih sej so objektiven zapis dogajanj na sejah, so pa birokratsko sivi in ne ravno idealen vir za proučevanje mentalitet, duševnega obzorja in medsebojnih odnosov, prijateljstev in animozitet članov vlade. Vendar pa dovolj plastično kažejo delovanje, prizadevanja in težave, s katerimi se je morala ukvarjati vlada. Vse te probleme je v zajetni uvodni študiji opredelil na skoraj šestdesetih straneh eden najboljših poznavalcev tega časa Engel-Janosi, medtem ko je edicijsko problematiko predstavil Brettner-Messler. Zelo uporabna je bibliografija, ki daje izčrpen seznam priročnikov, zbirk zakonov in zapisnikov državnega in deželnih zborov ter diplomatskih aktov, spominov in dnevnikov, časopisov in znanstvene literature za Belcredijev čas. Dragocen je seznam navzočih na sejah vlade, skupaj s seznamom referentov državnega sveta, ministrskih, civilnih in vojaških oblasti. Med udeleženci vladnih sej ne najdemo nobenega slovenskega uradnika. Skrbno je sestavljen register krajev in oseb, kjer so pri narodnostno mešanih ozemljih upoštevana tudi nenemška geografska poimenovanja.

V prvem zvezku je objavljenih 56 protokolov z obširnimi pripombami, v drugem zvezku ša še nadaljnjih 70, tako da je skupaj objavljenih 126 protokolov. Na koncu drugega zvezka, ki ga je za tisk tudi pripravil Horst Brettner-Messler, je dodanih še 5 protokolov vojaških konferenc, ki so se jih poleg cesarja udeležili nekateri ključni ministri, predvsem pa generali, in pa kratki zapisniki cesarjevega generalnega adjutanta grofa Crennevilla.

Drugi zvezek je v primerjavi s prvim v mnogo večji meri posvečen zunanji politiki, vsaj od aprila do konca avgusta 1866 pa predvsem vojni s Prusijo in Italijo. Tako je z datumom 1. junija 1866 tudi za nas zanimiva in važna nota s Francijo o avstrijski izgubi Benečije. Po koncu vojne se je vlada večinoma morala ukvarjati spet s slabšo finančno situacijo države in njeno notranjo preureditvijo, kar je pripeljalo do uvedbe dualizma, s čimer se tudi končuje Belcredijeva vladavina.

Tudi drugi zvezek je strukturiran identično s prvim in tudi tu je uvodno študijo na petdesetih straneh napisal Engel-Janosi, izdajatelj Brettner-Messler pa je spet pisal o edicijskih problemih. Bibliografiji, seznamu okrajšav in registru je tu dodan tudi za nas zelo uporaben seznam zastarelih izrazov, ki jih je uporabljal tedanji birokratski aparat. Tudi v drugem zvezku ne najdemo med udeleženci nobenega Slovenca.

Vsekakor gre za zelo skrbno in tehtno pripravljeno edicijo virov, ki omogočajo globlje ukvarjanje s problematiko tistih let avstrijske zgodovine, medtem ko je za Slovence manj neposredno uporabnih dokumentov, saj je specifičnih problemov slovenske zgodovine v tej izdaji malo ali skoraj nič in slovenski kraji in zadeve, ki jih omenjajo, spadajo v širši državni sklop.

Franc Rozman